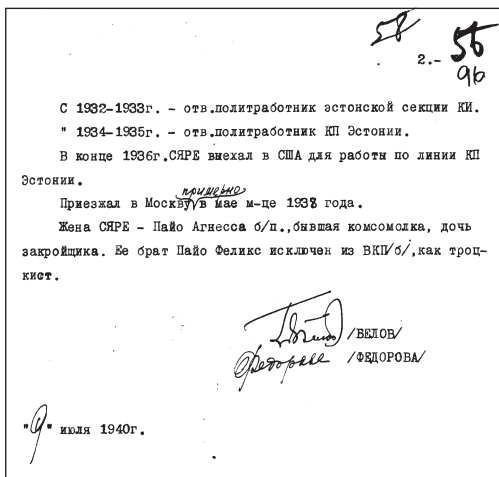

Veel kord Säre tagasi- pöördumisest Moskvasse 1938. aastal

■ Mulluses Tunas nägi trükivalgust artikkel, milles leidis muu hulgas käsitlemist Karl Säre tegevus 1930. aastate lõpus.¹ Artiklisse on eksikombel sattunud konkreetne kuupäev, mille järgi Säre olevat "13. mail 1938. aastal saanud Moskvasse". Tollele eksimusele on osundanud juba tähelepanelikumad lugejad ning selle ajajärgu kauaaegsed uurijad Jüri Ant ja Olaf Kuuli. Informatsioon Säre Moskvaskäigu kohta on laiema avalikkuse ette toodud Karl Säre toimiku lehekülgedel 96 ja 100 sisalduvale andmestikule tuginedes.² Nendel lehekülgedel on kirjas, et "umbkaudu maikuu 1938" saabus Säre Moskvasse. Esimesena mainitud 96. leheküljel fikseeritud ankeetandmed on koostatud 9. juulil 1940 ning teisel, leheküljel 100 – 1943. aastal, kui raadiosaadete põhjal oli selge, et Säre oli sattunud sakslaste kätte vangi.

Olaf Kuuli avaldas esimese märke kohta arvamust, et see ei vasta tegelikkusele. Tema seisukoha järgi võinuks pigem õige olla 1937. aasta maikuu, mil Säre naasis USAst. Teistkordselt 1943. aastal ankeetandmetesse sattunud 1938. aasta maikuine Moskvaskäik olevat aga üksnes mehhaaniline ümberkirjutus varasemast. Seetõttu polevat O. Kuuli omal ajal oma artiklites pidanud vajalikuks sellele seigale tähelepanu osutada ja jäänud seisukoha juurde, mille kohaselt Säre kaotas 1938. aastast sideme Moskvaga.

Leheküljel 96 on tõepoolest masinakirjas ankeetandmetesse algselt sisse loodud "maikuu 1937 Moskvast", kuid seejärel on tindiga tehtud parandus – "umbkaudu maikuu 1938 Moskvast". Kui Olaf Kuulil on õigus, siis tekib küsimus, miks dokumentide koostajail tekkis järsku mõte asendada õiged faktid valedega. Ka 1943. aastal koostatud dokument Säre kohta ei ole puht-mehhaaniline ümberkirjutus. Lisandunud on tema EKP Keskkomitee I sekretäri kohale asumine. Seda on täiendatud raadio teel kuulud andmetega Säre kohta Saksa okupatsiooni ajast. Nõukogude perioodil oli juurdepääs Karl Säre toimikule piiratud ning dokumentidega tutvumise õigust tuli taotleda EKPlt. Kaldun arvama, et sellest tingituna ei saanud siis kõiki fakte takistamatult avaldada. Seetõttu jõudsid lugejate ette valikfaktid, mida arhiividokumentide põhjal tavakodanikul polnud võimalik kontrollida.

Valdur Ohmann

**KUIDAS
TELLIDA**

Ajakirja Tuna on võimalik tellida
posti teel lunamaksuga:
Eestis 45 kr + postikulud

Tellimised esitada kirja teel:
Tuna, Tõnismägi 16, 10119 Tallinn
või
e-postiga: tuna@ra.ee

¹ K. Niidassoo, Valdur Ohmann. Eestimaa Kommunistlik Partei – 1930. aastad kuni juuli 1940. Varjurusmast ajalooareenile. – Tuna 2000, nr 3, lk 68–75.

² ERAF, f 25, n 2, s 1465, 196, 100.